

FESTIVALUL DE LA NANCY.

Pentru cine a participat anul acesta pentru prima oară la Festivalul mondial al teatrului universitar de la Nancy — devenit la a șaptea sa ediție, pur și simplu, Festivalul mondial al teatrului, deoarece au fost invitate și trupe profesioniste, non-universitare —, dificultatea de a-și ordona impresiile într-o suită logică și coerentă persistă mult timp după încheierea manifestărilor. Imaginile contrastante în vălmășagul cărora trăiești încă din primele clipe ale sosirii îți mențin treaz interesul, fără îndoială, dar nu-ți lasă decât rareori răgazul de a reflecta, de a judeca totul detașat, cu limpezime, cu luciditate.

Mai întâi, cadrul, atmosfera :

Cu un curaj demn de admirație, pe care numai tinerețea îl poate justifica, organizatorii festivalului nu s-au lăsat intimidați de dificultățile materiale datorate diminuării subvențiilor oficiale, ci, în ciuda acestora, au avut ambiția de a depăși în amploare tot ce au realizat în anii trecuți. Și iată frumosul orașel din Lorena, cu aspectul său tradițional și pașnic, cu fermecătoarea piață Stanislas încadrată de grilajurile în fier forjat aurit stil secolul XVIII, cu palatele ducale purtând cu noblete pecetea secolelor XVI și XVII, gemând de mulțimea zgomotoasă și pestriță a tinerilor veniți din toate colțurile lumii, de pe toate continentele, să se cunoască, să se confrunte, să-și comunice întrebările, neliniștile, experiențele. Iată cele două restaurante-cantină ale Universității din Nancy asaltate la ceasurile de prânz și de seară de sutele de tineri înarmați cu bonurile de rigoare și încercând să sară peste rîndurile de grilaje — înțelept construite de altfel — pentru a ajunge cu un minut mai devreme în posesia promițătoarelor tăvi de autoservire. Iată ridicindu-se pe cîmpia împrejmuitoare de la Laxou, comuna suburbană ale cărei blocuri recent construite poartă numele provinciilor franceze, barăci și cupole de carton impermeabil, menite să adăpostească spectacole, colocvii, întâlniri, pentru care sălile orașului se dovedeau neîncăpătoare. Că vremea vitregă a dărîmat multe din aceste construcții fragile, dîndu-le de lucru organizatorilor nevoiți să-și readapteze programul la soluții mai puțin spectaculoase, n-are importanță decît ca un argument în plus pentru afirmarea puterii creatoare nesecate a elanului tineresc.

În acest cadru, navigînd între sala somptuoasă și tradițional elegantă a Teatrului mare din Nancy și Chapiteau-ul de circ, din pinză de cort, amenajat la Laxou, devenit al doilea centru al festivalului, între sala de onoare a Universității din Nancy și sala Polivalentă din Laxou, între sala Poirel, sala restaurantului studențesc, sala primăriei din Laxou și alte numeroase săli și sălițe improvizate, uneori ieșind chiar în stradă, cînd zidurile sălilor se dovedeau neîncăpătoare și cînd vremea dovedea un pic de clementă, Festivalul mondial al teatrului și-a desfășurat parada zecilor de spectacole, prezentate de peste treizeci de trupe. Spectacole de o mare diversitate, atît ca orientare, cît și ca modalitate de expresie, atrăgătoare prin prospețime și ingenuitate, șocante

prin violență asfășată, tulburătoare prin problematica acut actuală, derutante uneori prin filozofia confuză, contradictorii prin decalajul între intenții și realizare, vădind adesea o muncă acerbă pentru perfecționarea mijloacelor de expresie, iar alteori diletantism plat, și, de cele mai multe ori, interesant prin căile noi pe care le deschid problemei la ordinea zilei a teatrului de pretutindeni: găsirea unor mijloace eficiente de apropiere a teatrului de spectatori, a unor mijloace de influențare directă și totală a publicului în direcția participării sale active și conștiente, nu numai la spectacolul teatral, ci la lupta politică a cărei imagine acest spectacol tinde să fie.

Dacă ar fi să căutăm totuși un numitor comun al celor mai multe din spectacolele acestui festival atât de contradictoriu în sine — un număr al jurnalului festivalului pune în discuție însăși rațiunea de a fi a acestuia, considerind că în genere „Un festival de teatru e o marșă echivocă. Cui se adresează? Ce scopuri urmărește?” — am descoperi la bază o poziție declarată de protest, în termenul de largă circulație al zilelor noastre, de contestație. Contestație uneori împede îndreptată împotriva societății burgheze, împotriva unor structuri sociale și politice osificate, alteori mai puțin împede îndreptată împotriva oricăror forme de constrângere, chemind la luptă împotriva acestor forme și căutind soluții încă tulburi. Contestație împotriva unor forme convenționale de viață, împotriva oprămirii sociale și economice, împotriva unor convenții estetice sau etice, împotriva a tot ceea ce înseamnă lumea actuală, cu tot cortegiul ei de contradicții, de ciocniri violente, de războaie și de dureri. O contestație confuză care uneori îmbracă formule șocante, ca cele folosite de grupul „Iretriaux libres” din Elveția, care într-o seară, în foaierea Teatrului mare din Nancy, s-au dezbrăcat spre scandalizarea publicului, expunându-și astfel „pe viu” concepția lor despre libertate. O contestație pasionată și revoluționară în intenție, chiar dacă n-a găsit încă cele mai bune soluții, ca aceea exprimată de spectacolul Zone rouge realizat de La Nouvelle compagnie d'Avignon, sub conducerea înflăcăratului André Benedetto. Spectacolul, compus dintr-un șir de scene aparent dispartate, urmărea destinul unor „blousons noirs” în prada unor mari neliniști și disperări, căutind un sens vieții și morții, descoperind acest sens în lupta revoluționară, al cărei simbol părea să fie cadavrul lui Che Guevara.

Caracterul de masă al protestului față de aspecte și fenomene ale realității actuale și-a găsit expresia într-un gen de spectacol foarte frecvent întâlnit anul acesta la Nancy: montajul colectiv. Eliminind așadar autorul individual, opera dramatică, baza sacrosanctă a spectacolului de teatru, montajul colectiv se prezintă drept un rezultat al conlucrării tuturor realizatorilor săi, pe baza unor idei comune, prin mijloace la elaborarea cărora contribuie toți. Nu cred, așa cum afirmă unii entuziaști ai „noilor valuri”, că acesta este viitorul teatrului. Nu cred că eliminarea poeziei verbului, a limbajului articulat propriu ființei umane, poate constitui un progres real și durabil al artei scenice, contribuind la îmbogățirea forței sale expresive. Că aceasta poate fi o modalitate pentru exprimarea unor idei generale, de acord. În aceasta a și constat de altfel succesul spectacolului în genul „montajului colectiv” prezentat de teatrul studentesc din București: „Podul”, sub titlul Ultima lecție — o emoționantă imagine a consecințelor, dezastruoase pentru omenire, ale discriminărilor rasiale, naționale, a oricăruia separaționism militarist deumanizant. Un asemenea montaj cu titlul „K.Z.”, apreciat pentru calitatea executării, au prezentat și studenții budapeșteni reuiniți în cadrul Teatrului „Universitas”, evocind o zi din viața unui lagăr de concentrare fascist.

Creația colectivă capătă o formă cu totul specială în spectacolele realizate de Cartoon Archetypical Slogan Theatre din Londra. Dacă creația propriu-zisă a spectacolului e colectivă, expresia se individualizează prin tipurile pe care fiecare membru al trupei le întrușipează. De data aceasta nu mai e vorba de idei și sentimente generale, abstractizate, ci de poziția față de fenomene și aspecte foarte concrete ale societății capitaliste contemporane, în speță cea engleză. Sub forma unor scenete al căror subiect și ale căror replici sînt rezultate ale creației colective, trupa prezintă (în cluburi, școli, pe stradă sau oriunde e chemată) spectacole în care pantomima, muzica, dansul, acrobația, gagul, bufonada, caricatura se îmbină în chip paradoxal, amuzant și instructiv, urmărind să trezească conștiința spectatorilor, să le provoace întrebări, să-i oblige să gîndească asupra lor și a lumii din jur. „Cercul domnului oligarhie” este o șarjă violent satirică la adresa mijloacelor de comunicare de masă (mass-media) devenite opium pentru omul simplu din Occident, „Procesul d-lui Muggins” reprezintă o ascuțită luare de poziție împotriva falsilor democrați.

Tot o creație colectivă prezintă și „Pistolteatern“ din Stockholm, sub titlul Figurer. De data această, actorul-om se pierde aproape în mijlocul siluetelor de lemn de o formă voit grotescă, mișcate prin mijloace mecanice menite a exprima mecanizarea excesivă a lumii moderne, în care sexul însuși începe să fie manevrat prin mijlocirea electricității. Spectacolul haotic, nu lipsit de forță de impresionare prin presiunea exercitată asupra nervilor spectatorilor, n-are totuși nici un mesaj limpede, nici o valoare artistică deosebită.

În schimb au impresionat reprezentațiile de un evident caracter popular, nesofisticat, ale trupei „El Campesino“ din California, compusă din foști muncitori agricoli mexicani și obișnuită să joace în fața muncitorilor agricoli în timpul grevelor sau al orelor de repaus, însufletindu-i la lupta împotriva exploatării, împotriva mecanizării care-i amenință cu șomajul, prezentându-le scene umoristice instructive.

Bread and Puppet (Piine și păpușă), trupa americană care anul trecut a constituit revelația festivalului, a prezentat anul acesta un spectacol în stilul său obișnuit, combinație de dramă vie cu marionete uriașe, de dans și muzică, de pantomimă și mască, spectacol cu care trupa la ea acasă colindă străzile, exprimând o poziție deschis protestatară la adresa războiului din Vietnam, a exploatării, a numeroaselor dureri umane, prin mijlocirea unei fabule în care mitologia păgînă și cea creștină fuzionează.

Nevoia unui text dramatic de valoare ca bază a spectacolului de teatru s-a făcut totuși simțită în activitatea multor trupe prezente la festival. Am asistat la prelucrări și adaptări după Shakespeare (Iulius Cezar, în interpretarea cam diletantă a unei trupe universitare italiene din Bari), după Brecht (Horații și Curiatii), Alfred Jarry (Ubu rege, jucat cu talent și fantezie de Teatrul școlii superioare de dramă și muzică din Bratislava), Eschyl, Sofocle, piese de autori contemporani ca Megan Terry (o trupă entuziastă și combativă din Cali, Columbia), Arrabal, Grochowiak. Căutări interesante în direcția expresivității vocale am găsit la compania Roy Hart-Speakers-Singers din Londra, care timp de trei ore au prezentat o versiune originală, derutantă și fascinantă totodată, a Bacantelor lui Euripide, care ar merita o discuție separată.

În tot acest vălmășag de spectacole finite și de căutări diletante, de dibuiri, de strigăte și contorsiuni, cu sau fără obiect, spectacolul Teatrului „Nottara“ din București cu Escorial de Ghelderode s-a impus în mod categoric, fiind declarat de gazetele locale, ca și de cele centrale, drept „o lecție de teatru“, „un triumf“, „un spectacol bine pus în scenă și demn de atenție“... „jucat cu sobrietate și cu convingere“.

Cu contradicțiile și luminile sale șovăitoare, cu tinerețea sa oscilînd între maturitate și pubertate, Festivalul mondial de la Nancy deschide poarta spre noi meditații cu privire la rostul activ al teatrului în societatea actuală și la căile de acces ale artei scenice către inima și mintea publicului de azi. Căci sălile, chapiteau-urile și toate locurile de joc pe care orașul Nancy le-a putut oferi zecilor de trupe, erau mereu pline...

Margareta Bărbuță

REÎNTÎLNIRE CU STUDENȚII DIN KANSAS

A devenit tradiție vizita anuală a unei microformații de teatru a universității din Kansas. De fiecare dată alcătuite din alți studenți și sub o altă îndrumare artistică, colectivele transoceanice au vădit o aceeași strădanie spre calitate. Pornind de la ote un montaj de fragmente din dramaturgia americană, ele își concentră preocupările spre a.b.c.-ul măiestriei actoricești; în consecință, celelalte componente ale artei spectacolului erau considerate subsidiare; asta însemna — cu unele excepții — o regie